

Regionala utvecklingsnämnden

Datum
2026-05-18Diarienummer
RUN 195-2026
Er referens
KN2026/00781

Klimat- och näringslivsdepartementet

Yttrande över Europeiska kommissionens förslag till Förordningen om industriell acceleration och omställning (Industrial Accelerator Act, COM (2026/956))

Region Västerbotten tackar för möjligheten att lämna synpunkter på remissen över Europeiska kommissionens förslag till Förordningen om industriell acceleration och omställning (Industrial Accelerator Act, COM (2026/956))

Sammanfattning

Regeringen har remitterat Europeiska kommissionens förslag till en ny förordning om industriell acceleration och omställning, den så kallade *Industrial Accelerator Act (IAA)*, till bland annat Region Västerbotten som remissinstans.

Det omfattande förordningsförslaget grundar sig i att den globala ekonomin har genomgått betydande förändringar, där handel och investeringar i allt större utsträckning används strategiskt. Ekonomiska beroenden betraktas nu som risker, och marknadsrelationer bedöms utifrån sårbarhet och behov av kontroll. Industrins roll har därmed förskjutits från att enbart handla om tillväxt till att även omfatta säkerhet och strategiskt handlingsutrymme.

Samtidigt bidrar klimatomställningen till ökade investeringar och teknikutveckling och därigenom påverkar konkurrenssituationen. Ansatsen att stärka konkurrenskraften samtidigt som omställningen främjas är i grunden god men visar också på komplexiteten i att värna regelbaserad frihandel och samordna utvecklingens olika delar.

Mot denna bakgrund identifierar förordningen om industriell acceleration och omställning fyra centrala strategier för att bemöta de aktuella utmaningarna: snabba tillståndsprocesser för industrietableringar, skapande av *lead-markets* för strategiska produkter, villkorandet av utländska direktinvesteringar i strategiska sektorer samt särskilda accelerationsområden.

Regionala utvecklingsnämnden

Datum
2026-05-18Diarienummer
RUN 195-2026
Er referens
KN2026/00781

Region Västerbotten välkomnar förslaget att stärka förutsättningarna för fossilfri industriproduktion och investeringar i EU i syfte att stärka EU:s konkurrenskraft och bidra till klimatomställningen. Det är även önskvärt att sänka den administrativa bördan och påskynda tillståndsprocesser för att förenkla företagens omställning och nya, klimativänliga industrietableringar. Ansatsen är ambitiös och effekterna önskvärda, dock anser Region Västerbotten att förslaget potentiella konsekvenser är svåröverskådliga och riskerar att bli mer omfattande än nödvändigt.

Region Västerbotten är positiv till förslaget om att översyn av förordningen genomförs var tredje år, dock är det viktigt att förordningen redan från början formas så att den inte får för långtgående konsekvenser; att utveckla regelverk som en gång införts kan vara svårt.

Förordningen ska säkerställa lokala och regionala myndigheters roller samt kapacitet att arbeta enligt förordningen. Det är också önskvärt att förordningen formas på ett sätt som minimerar risken för motåtgärder och därigenom kontraproduktiva effekter.

Förordningen bör säkerställa att lokala och regionala myndigheters roller tydligt definieras samt att dessa nivåer har tillräcklig kapacitet att verka i enlighet med förordningen. Vidare är det angeläget att förordningen utformas på ett sådant sätt att risken för motåtgärder och kontraproduktiva effekter minimeras.

Europeiska kommissionens förslag till förordning om industriell acceleration och omställning berör andra EU-initiativ, särskilt *Net Zero Industry Act* (NZIA) och *Critical Raw Materials Act* (CRMA). Dessa initiativ syftar alla till att stärka EU:s industriella konkurrenskraft, minska strategiska beroenden och främja klimatomställningen ur lite olika vinklar. Det är viktigt att förordningen utformas på ett sätt som tydliggör förhållandet till NZIA och CRMA, för att undvika överlappande regelverk och eventuell medföljande ökad administrativ börda.

Tillståndsprocesser

Förordningen föreslår att inom strategiska sektorer såsom batterier, solceller och vätgas underlätta och accelerera tillståndsprocesser som idag upplevs långsamma, komplexa och svåröverblickade. Detta uppnås genom harmonisering av kontroller, digitalisering samt tydliga tidsramar för industriella tillverkningsprojekt samt genom att kommuner och regioner samarbetar med nationella myndigheter och företag.

Region Västerbotten välkomnar ansatsen att utforma mer enhetliga och tillgängliga tillståndsprocesser för företagen, men ställer sig frågande till om detta är förenligt med medlemsstaterna nationella processer. Det är också positivt att den lokala och regionala nivåns betydelse för tillståndsprocesser redogörs för, men det är avgörande att dessa nivåers roller i utformning av föreslagna förenklingar i tillståndsprocesser tydliggörs samtidigt som kommuners och regioners förmåga att på ett ändamålsenligt sätt bidra till förenklingar säkerställs. Därtill kräver ett framgångsrikt arbete för att minska den administrativa bördan och för att påskynda och förenkla tillståndsprocesser en samordning mellan olika myndigheter och nivåer.

Regionala utvecklingsnämnden

Datum
2026-05-18Diarienummer
RUN 195-2026
Er referens
KN2026/00781

Mot denna bakgrund anser Region Västerbotten att förordningen bör utformas på ett sätt som tydliggör regionala och lokala nivåers roller samtidigt som den möjliggör en effektiv samordning och samverkan mellan lokal, regional och nationell nivå.

Lead Markets - offentlig upphandling och offentliga stöd

Förordningsförslaget innehåller åtgärder för att driva på utvecklingen av och öka efterfrågan på hållbara produkter tillverkade i EU genom att använda offentlig upphandling och offentliga stöd som verktyg. Upphandling och statliga stöd inom strategiskt viktiga sektorer, såsom stål, betong, murbruk, aluminium och bilar avses i ökad grad kopplas till såväl produktens ursprung som dess klimatprestanda, vilket innebär att särskilda fördelar tilldelas produkter som är tillverkade inom EU och som uppvisar låg klimatpåverkan. Därtill öppnar förordningen för uteslutning av tredjeländ från att delta vid upphandling vid vissa omständigheter. Förordningen syftar till att skapa marknader – så kallade ledande marknader - snarare än att kontrollera marknaden.

Region Västerbotten ser positivt på förordningens ambition att stärka Europas industriella konkurrenskraft och stötta den gröna omställningen genom offentlig upphandling och offentliga stöd, inte minst i den rådande globala konkurrenssituationen. Samtidigt är Region Västerbotten tveksam till vissa delar av förslaget.

Att tydligare koppla produktens klimatprestanda till upphandling anser Region Västerbotten är positivt. Dock är det av stor vikt att analysera vilka effekter de föreslagna kraven kan få för regioner och kommuner. Potentiellt ökad prisutveckling och administrativ belastning kan få betydande konsekvenser för offentliga aktörer, särskilt för mindre kommuner vars resurser redan idag är begränsade. Den föreslagna åtgärdens genomförande får inte begränsa offentliga myndigheters möjligheter att utföra andra delar av sitt uppdrag.

Region Västerbotten förstår avsikten med att öka kraven på unionsursprung för att minska kritiska beroenden, men är oroade för förslagets konsekvenser. Trots att den globala marknaden alltmer påverkas av snedvridande åtgärder, kan europeiska ursprungs krav leda till försämrade handelsrelationer och motåtgärder som sprider sig även till sektorer utanför de utpekade i förordningen. Förslaget kan även medföra att sådana motåtgärder från handelspartners orsakar betydande kostnadsökningar för att hantera nuvarande beroenden. Region Västerbotten menar att krav på unionsursprung bör tillämpas enbart för att motverka högriskberoenden och även då med extrem försiktighet.

Det bör vidare analyseras vilka konsekvenser förordningsförslaget kan få för offentliga aktörer när det gäller kontrollen av hela värdekedjan i samband med upphandling, särskilt med hänsyn till att flera aktörer och led är involverade. Detta medför en risk för ökade administrativa krav och kostnader, samt en komplexitet som kan försvåra efterlevnad av regelverket.

Det är också oklart i vilken utsträckning andra former av stöd, såsom företagsstöd, kommer att omfattas av förordningens bestämmelser samtidigt som skärpta krav och nya regler riskerar begränsa handlingsutrymmet för regionala och lokala myndigheter att främja utveckling med

Regionala utvecklingsnämnden

Datum
2026-05-18Diarienummer
RUN 195-2026
Er referens
KN2026/00781

befintliga verktyg. Det är därför av stor betydelse att de möjliga effekterna på existerande stödformer och stödmekanismer klargörs, samt att en grundlig avvägning görs mellan införandet av nya regelverk och de redan etablerade stödstrukturerna.

Utländska direktinvesteringar

Förordningen lyfter att investeringar från utanför EU kan spela en viktig roll för att stärka unionens industriella kapacitet och främja innovation. Samtidigt betonas vikten av att säkerställa att sådana investeringar inte äventyrar EU:s strategiska autonomi eller motståndskraft. Därför föreslås harmoniserade regler och tydliga riktlinjer för att granska och hantera vissa utländska investeringar, särskilt inom strategiska sektorer som batterier, solceller och vätgas. Förordningsförslaget har potential att skapa tydlighet och transparens, som redan i tidigt skede kan kommuniceras till intresserade investerare, och därmed förenkla etableringsprocesserna.

Region Västerbotten anser att utländska investeringar är av stor betydelse för Europas fortsatta utveckling samtidigt som det geopolitiska säkerhetsläget behöver beaktas. De föreslagna åtgärderna har potential att minska oönskade investeringar från tredje land, men eventuell harmonisering av regelverk på området behöver vara i linje med andra relevanta regelverk såsom Critical Raw Material Act (CRMA) och likvärdig tillämpning av regelverk i olika medlemsländer säkerställas.

Region Västerbotten vill även framhålla möjligheten att införa antisubventionstullar som en alternativ åtgärd för att begränsa importen av subventionerade varor från tredjelandsmarknader, i syfte att förbättra de marknadsmässiga villkoren för europeisk industri.

Accelerationsområden

Förslaget omfattar även så kallade accelerationsområden, som syftar till att koncentrera planering, tillståndsgivning, infrastruktur och energiförsörjning till specifika geografiska områden. På det sättet ska investeringar kunna ske mer effektivt och snabbare än tidigare samtidigt som processerna blir mer förutsägbara, förutsatt att genomförandet leder till en god riskfördelning mellan kommun och stat.

Utifrån erfarenheter från pågående investeringar är Region Västerbotten positiv till förordningens ansats men konstaterar att förslaget varken tydliggör de lokala och regionala myndigheters roller eller i nog stor utsträckning beaktar kommuners ansvar för fysisk planering och det regionala utvecklingsansvaret som regionerna har.

En förutsättning för fungerande accelerationsområden är att dessa utformas i nära samverkan med kommuner och regioner, både vad gäller urvalet av områden och vidareutveckling av dessa. Om inte en tydlig regional förankring säkerställs föreligger en betydande risk att parallella strukturer uppstår, snarare än att befintliga strukturer tas tillvara och förstärks. Mot denna bakgrund vill Region Västerbotten särskilt framhålla regionens egna förutsättningar.

Regionala utvecklingsnämnden

Datum
2026-05-18Diarienummer
RUN 195-2026
Er referens
KN2026/00781

Övre Norrland och Västerbotten befinner sig i dag i centrum för den industriella omställningen i Sverige. Regionen har en betydande koncentration av investeringar inom energiintensiv industri och ny teknik samtidigt som det finns god tillgång till fossilfri elproduktion och etablerade industrikuster med innovativa företag. Det finns även en växande kompetensbas kopplad till teknikutveckling, forskning och industriell produktion.

Dessa faktorer sammantaget innebär att Västerbotten redan i dag uppvisar flera av de egenskaper som efterfrågas i förordningen. Regionen fungerar i praktiken som ett accelerationsområde och befintliga erfarenheter från Västerbotten är därför relevanta i det fortsatta arbetet, inte minst vad gäller samordning mellan aktörer, hantering av tillståndsprocesser och behovet av robust energiförsörjning. Region Västerbotten anser därför att inriktningen bör vara att regionen ingår som en del av de accelerationsområden som kan komma att pekas ut i Sverige. Detta bör ske med utgångspunkt i befintliga industriella miljöer och pågående investeringar.

Samtidigt finns det behov av förtydliganden om hur accelerationsområden förhåller sig till nationell lagstiftning och grundläggande planeringsprinciper. Det krävs även tydligare bestämmelser om hur mandat och ansvar ska delas mellan olika nivåer.

Därtill menar Region Västerbotten att utveckling av accelerationsområden behöver hänga samman med övrig samhällsutveckling. Hållbar samhällsutveckling och attraktiva livsmiljöer som bidrar till att locka kompetens, skapa social hållbarhet och underlätta integrationen av nya verksamheter på de aktuella geografiska områdena, spelar en avgörande roll för att accelerationsområden ska bli långsiktigt framgångsrika.

Sammanfattningsvis är bilden inte entydig. Accelerationsområden kan främja en mer effektiv industriell utveckling, förutsatt att det finns en tydlig ansvarsfördelning och förankring på lokal och regional nivå. Styrkor och erfarenheter hos regioner med pågående omställning är viktiga att beakta och bygga vidare på.

Beslut i detta ärende har fattats av regionala utvecklingsnämnden den 26 maj 2026 § xx.

Namn (X)
Ordförande regionala utvecklingsnämnden